

24 Productief oefenen *avant la lettre*

Jos van den Bergh
Avans Hogeschool, Breda

Terugblikken op 25 jaar Panama betekent voor mij naast terugdenken aan gebeurtenissen, ook personen die daar een rol bij speelden in herinnering roepen. Een van de personen waar ik nog zeer regelmatig aan terugdenk is mijn Bredase collega en vriend Willem Faes die helaas veel te jong is overleden in 2000. Willem mag naar mijn idee in een bundel als deze niet ontbreken. Zijn grenzeloze humor, zijn onstuitbare ontwerptalent, zijn didactische spitsvondigheid, zijn tomeloze energie en zijn kwajongensachtige grappen aan het eind van de conferentie zullen veel Panamabezoekers zich nog herinneren van deze bijzondere collega.

Voorals nu ik dagelijks wordt geconfronteerd met de gevolgen van opvattingen over onderwijs in het algemeen en over de inrichting van de lerarenopleiding in het bijzonder die de kwaliteit van ons mooie vak naar mijn idee stevig op de proef stellen, zijn de gedachten aan de periode dat Willem een bijzondere rol speelde op de Panama-conferentie regelmatig aanwezig. Over een klein ontwerp van Willem ooit gepresenteerd op de conferentie gaat deze bijdrage.

Samen met Willem vormde ik een van de vele koppels van practicumleiders tijdens de elfde conferentie in 1992. Ik was behoorlijk zenuwachtig over het verloop van het practicum waar wij een zaal met zo'n dertig tot veertig deskundigen op het gebied van de rekenwiskundedidactiek zouden confronteren met procentsituaties uit de krant waar steeds iets niet aan klopte. Zou ik alle mogelijke reacties en redeneringen wel goed kunnen volgen en er adequaat op kunnen reageren? Ofschoon ik al enige jaren meedraaide was ik zelf nog volop bezig me de beginselen van interactief onderwijs eigen te ma-

ken. Willems aanwezigheid stelde me overigens heel erg gerust. Als ik er niet uit zou komen kon ik beslist op zijn steun rekenen.

Na het inleidende geworstel met allerlei mooie problemen uit de krant waar journalisten hun gebrekkige kennis van procenten etaleerden, kwam het basisidee naar voren. Een werkblad voor de kinderen uit groep 7, door Willem bedacht, waarop enkele aanbiedingen uit een najaarscollectie van een kledingzaak. Zowel de kortingspercentages als de bedragen waren zorgvuldig weggelakt. De uitdaging voor de kinderen bestond eruit dat zij eerst zelf de prijskaartjes mochten invullen en daarna de kortingspercentages mochten bedenken of andersom. Door deze weglakactie waren het plots open problemen geworden voor de kinderen die het mogelijk maakte op eigen niveau met de problemen aan de slag te gaan: een gouden vondst zo bleek uit de praktijkervaringen.

Als ik nu terugblik op deze situatie, bijvoorbeeld samen met mijn studenten, dan komt naar voren dat dit een mooi voorbeeld is van productief oefenen. Destijds was het voor mij en de conferentiebezoekers een van de eerste keren dat het fenomeen productief oefenen succesvol werd beproefd en ik tracht mijn studenten nog iets mee te geven van het gevoel dat bij zo'n 'ontdekking' past: de kracht van deze eenvoudige didactische ingreep om de leerlingen haast individueel uit te dagen, immers zij mogen zelf hun eigen getallen bedenken. De opbrengst van zo'n uitdaging is doorgaans erg groot. Sommige kinderen blijven eerst aan de veilige kant zitten en kiezen behalve mooie ronde bedragen voor de artikelen ook een 'makkelijk' kortingspercentage van bijvoorbeeld 50 procent; daarna durven ze wat meer en komen met kortingen van 25 procent, 10 procent of 20 procent. Als ze daarna de smaak te pakken hebben kunnen leerlingen soms vellen vol schrijven met steeds weer nieuwe prijzen en kortingen, waarbij de ene leer-

Jos van den Bergh

ling de andere lijkt te willen overtreffen. Willem had mooie voorbeelden van dat leerlingenwerk bij zich om te illustreren hoe zijn ontwerp in de praktijk uitpakte. Want een ontwerp is pas echt mooi als het ook echt werkt, was zijn devies.

Een gouden tip

Het idee van het productief oefenen als didactische werkvorm om kinderen meer betrokken te laten zijn met hun werk, is inmiddels onder andere dank zij de TAL-brochures een redelijk bekend fenomeen. De kracht ervan ervaar je pas echt wanneer je het zelf toepast, en dat kan ook in de opleiding door studenten.

